

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Satakuntaliitto pitää tavoitetta "Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä" perusteltuna ja oikeansuuntaisena korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision ytimenä. Arvovalinnat ovat ajankohtaisia ja vastaavat kansainvälisen toimintaympäristön muutoksiin.

Vision vaikuttavuutta vahvistaisi kuitenkin se, että tavoitetta täsmennetään konkreettisemmiksi strategiseksi valinnoiksi. Erityisesti tieteen vapauden turvaamista olisi hyvä kuvata rakenteellisina sitoumuksina, kuten pitkäjänteisen ja ennakoitavan rahoituksen sekä riittävän autonomian varmistamisena korkeakouluille. Lisäksi korkeakoulujen roolia demokratian ja kriittisen ajattelun vahvistajina voisi konkretisoida osana koulutuksen ja yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen tavoitteita.

Edelläkävijyyden osalta visio hyötyisi selkeämmistä prioriteeteista ja vertailukohdista, esim. missä asioissa Suomi tavoittelee kärkiasemaa ja missä hyvää kansainvälistä perustasoa. Myös sivistyksen itseisarvon ja talouskasvutavoitteiden suhdetta olisi tärkeää kirkastaa, jotta kaikkea tutkimusta ja koulutusta ei ohjata yksinomaan lyhyen aikavälin hyötynäkökulmasta.

Kokonaisuutena visio on vahva ja kannatettava, mutta sen ohjausvaikutus vahvistaisi, mikäli arvolähtöiset tavoitteet kytketään nykyistä selkeämmin konkreettisiin painotuksiin ja toteutusta ohjaaviin linjauksiin.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Satakuntaliitto pitää tavoitetta "Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä" perusteltuna ja oikeansuuntaisena korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision ytimenä. Arvovalinnat ovat ajankohtaisia ja vastaavat kansainvälisen toimintaympäristön muutoksiin.

Vision vaikuttavuutta vahvistaisi kuitenkin se, että tavoitetta täsmennetään konkreettisemmiksi strategisiksi valinnoiksi. Erityisesti tieteen vapauden turvaamista olisi hyvä kuvata rakenteellisina sitoumuksina, kuten pitkäjänteisen ja ennakoitavan rahoituksen sekä riittävän autonomian varmistamisena korkeakouluille. Lisäksi korkeakoulujen roolia demokratian ja kriittisen ajattelun vahvistajina voisi konkretisoida osana koulutuksen ja yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen tavoitteita.

Edelläkävijyyden osalta visio hyötyisi selkeämmistä prioriteeteista ja vertailukohdista, esim. missä asioissa Suomi tavoittelee kärkiasemaa ja missä hyvää kansainvälistä perustasoa. Myös sivistyksen itseisarvon ja talouskasvutavoitteiden suhdetta olisi tärkeää kirkastaa, jotta kaikkea tutkimusta ja koulutusta ei ohjata yksinomaan lyhyen aikavälin hyötynäkökulmasta.

Kokonaisuutena visio on vahva ja kannatettava, mutta sen ohjausvaikutus vahvistuisi, mikäli tavoitteet kytketään nykyistä selkeämmin konkreettisiin painotuksiin ja toteutusta ohjaaviin linjauksiin.

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Satakuntaliitto toteaa, että tavoite "Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille", on perusteltu ja keskeinen osa korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota. Tavoite vastaa tunnistettuihin haasteisiin koulutustason nostosta, koulutuspolkujen sujuvoittamisesta sekä koulutuksen saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden vahvistamisesta.

Sisällöllisesti painotukset ovat pääosin oikeita, erityisesti nuorten sujuvampi siirtyminen korkeakouluopintoihin, maksuttoman koulutuksen periaate sekä korkeakoulujen rooli hyvinvoivina ja kannustavina yhteisöinä. Tavoitetta voisi kuitenkin vahvistaa täsmentämällä keinoja aliedustettujen ryhmien tavoittamiseen ja alueellisten erojen kaventamiseen. Lisäksi tulisi huomioida myös, että matalan koulutustason maakunnissa olemassa olevan työvoiman koulutustason kasvattaminen lisää kansallista kasvua ja työn tuottavuutta.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Satakuntaliiton mukaan tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa on tunnistettu keskeiset ja olennaiset toimet, kuten koulutuspolkujen sujuvoittaminen toiselta asteelta korkeakoulutukseen, koulutuksen saavutettavuuden parantaminen, aloituspaikkojen ja läpäisyn vahvistaminen sekä opiskelijoiden hyvinvointiin panostaminen. Nämä vastaavat hyvin tunnistettuihin rakenteellisiin haasteisiin ja tukevat koulutustason nostoa erityisesti nuorten osalta.

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite "Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa" on Satakuntaliiton näkemyksen mukaan perusteltu ja keskeinen osa korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota. Se tunnistaa oikein tutkimuksen ja osaamisen merkityksen yhteiskunnalliselle uudistumiselle, kestäväälle taloudelle ja Suomen kansainväliselle kilpailukyvyille. Painotukset uutta luovassa tutkimuksessa, osaamistason nostossa, tutkimus- ja innovaatiotoiminnan vahvistamisessa sekä kansainvälisessä yhteistyössä ovat pääosin oikeita.

Tavoitetta voisi vahvistaa täsmentämällä, miten luovien osaajien edellytyksiä tuetaan käytännössä (esimerkiksi tutkijanura, osaajien pitävyys, eri koulutusalojen roolit) sekä miten kunnianhimoisen tutkimuksen ja muun yhteiskunnallisen vaikuttavuuden välinen tasapaino varmistetaan.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Tavoitteeseen "Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa" liittyvissä toimenpidesuosituksissa on tunnistettu keskeisiä toimia. Hyviä painotuksia ovat esim. uutta luovan tutkimuksen vahvistaminen, osaamistason nosto, TKI-toiminnan resursointi, tutkimus- ja innovaatioyhteistyö elinkeinoelämän kanssa sekä kansainvälisen vetovoiman ja osaajamäärän kasvattaminen.

Toimenpiteitä voisi vahvistaa täsmentämällä keinoja, joilla luovien osaajien edellytyksiä tuetaan käytännössä, kuten tutkijanuran ennustettavuus, urapolut eri sektoreille sekä tutkimuksen ja koulutuksen pitkäjänteinen resursointi. Lisäksi eri korkeakoulusektoreiden ja alueiden roolia

yhteiskunnallisessa uudistumisessa voisi huomioida paremmin. Samoin tulisi vahvemmin huomioida korkeakoulujen roolia kansainvälistymisen osalta esim. tutkimus- ja kehittämistyön kautta muodostuvien kv-verkoston ja kumppanuuksien hyöty yritysten kansainvälistymiselle.

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite "Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista, ja korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat" on Satakuntaliiton mukaan hyvin perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota. Se tunnistaa oikein toimintaympäristön muutokset, kuten kansainvälisen kilpailun, resurssien rajallisuuden ja tarpeen vahvistaa laatua, vaikuttavuutta ja työnjakoa korkeakoulujärjestelmässä. Painotukset erikoistumisessa, yhteistyössä, eurooppalaisessa viitekehityksessä sekä ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen eriytyvien mutta toisiaan täydentävien roolien vahvistamisessa ovat pääosin oikeita.

Tavoitetta olisi hyvä selkeyttää esim. täsmentämällä, millä periaatteilla erikoistumista edistetään, miten yhteistyö tukee alueellista kehitystä ja miten varmistetaan, ettei uudistuminen johda koulutuksen saavutettavuuden tai monipuolisen osaamis pohjan kaventumiseen.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Tavoitteeseen "Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat" liittyvät toimenpidesuosituksukset ovat selkeitä. Erityisesti korkeakoulujen profiloitumisen vahvistaminen, työnjaon kehittäminen, yhteistyön syventäminen yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välillä sekä kytkeytyminen eurooppalaiseen koulutus- ja tutkimusalueeseen vastaavat hyvin toimintaympäristön muutoksiin ja resurssien tehokkaan käytön tarpeeseen.

Toimenpiteitä tulisi vahvistaa selkeyttämällä esim. erikoistumisen periaatteita, yhteistyön konkreettisia muotoja sekä alueellisten ja alakohtaisten vaikutusten huomiointia. Lisäksi olisi tärkeää tuoda esille, miten uudistuminen toteutetaan siten, että koulutuksen saavutettavuus ja osaamisen monipuolisuus säilyvät koko maassa.

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite "Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu" on Satakuntaliiton mukaan perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota. Se tunnistaa realistisesti julkisen talouden reunaehdot sekä tarpeen vahvistaa korkeakoulujen ja tutkimuksen taloudellista kestävyyttä ja vaikuttavuutta. Painotukset julkisen perusrahoituksen pitkäjänteisyyteen, TKI-panostusten kasvattamiseen sekä yksityisen ja kansainvälisen rahoituksen osuuden vahvistamiseen ovat hyviä ja linjassa kasvutavoitteiden kanssa.

Tavoite jättää kuitenkin osin avoimeksi, miten rahoituksen monipuolistaminen toteutetaan ilman, että se lisää eriarvoisuutta korkeakoulujen välillä tai ohjaa tutkimusta ja koulutusta liian vahvasti lyhyen aikavälin kaupallisiin intresseihin. Näiden riskien huomioiminen ja perusrahoituksen roolin selkeämpi turvaaminen vahvistaisivat kokonaisuutta.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpiteitä voisi tarkentaa sen osalta, miten rahoituksen monipuolistaminen toteutetaan niin, ettei se lisää korkeakoulujen välistä eriytymistä tai ohjaa toimintaa liiaksi lyhyen aikavälin rahoituslogiikan mukaan. Myös julkisen perusrahoituksen merkitystä voisi korostaa.

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuositusten kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosituskokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

Vision tavoitteet ja toimenpidesuositukset muodostavat pääosin kattavan kokonaisuuden, mutta niiden priorisointi jää epäselväksi. Resurssien rajallisuus edellyttäisi selkeämpiä valintoja tavoitteiden keskinäisestä tärkeysjärjestyksestä ja aikajänteestä. Lisäksi alueellinen kehittämisrooli sekä opiskelijoiden ja henkilöstön hyvinvointi tulisi tuoda vahvemmin esille. Poispriorisoitavia teemoja ei ole, mutta kokonaisuus selkeytyisi, jos keskeisten teemojen väliset kytkennät tuotaisiin näkyvämmiin esiin.

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

Vision tilannekuva tunnistaa keskeiset toimintaympäristön muutokset, kuten demokratian kansainväliset haasteet, osaajakilpailun kiristymisen, koulutustason kehitykseen sekä väestönkehitykseen liittyvät haasteet sekä julkisen rahoituksen reunaehdot.

Tilannekuvaa voisi vahvistaa tuomalla kattavammin esille alueellisten erojen ja korkeakoulujen erilaisten toimintaympäristöjen vaikutuksia.

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

Visio ja toimenpiteet tunnistavat keskeiset haasteet ja nojaavat perustellusti sivistykseen, tieteen vapauteen, osaamiseen ja kansainvälisyyteen. Kokonaisuuden heikkoutena on kuitenkin priorisoinnin ja konkretian puute. Tavoitteita on paljon ja niiden keskinäinen tärkeysjärjestys sekä aikajänne jäävät osittain epäselviksi.

9. Muut kommentit

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio muodostaa vahvan ja kannatettavan valtakunnallisen kehyksen, joka nojaa sivistykseen, tieteen vapauteen, osaamistason nostoon ja kansainväliseen yhteistyöhön. Visio tunnistaa toimintaympäristön muutokset ja pitkän aikavälin haasteet, joihin Satakuntaliitto myös omassa kehittämistyössään vastaa.

Satakunnan maakuntaohjelman 2026–2029 näkökulmasta vision vaikuttavuutta vahvistaisi alueellisen ulottuvuuden selkeämpi huomiointi. Erityisesti korkeakoulujen roolia osaamisen ja tutkimuksen kytkemisessä alueellisiin elinkeinorakenteisiin, teolliseen uudistumiseen ja vihreään siirtymään tulisi korostaa. Alueellisesti vahvat ammattikorkeakoulut ja yliopistojen yhteistyörakenteet ovat keskeisiä yrityslähtöisen TKI-toiminnan ja pk-yritysten uudistumisen kannalta.

Visiossa painottuu vetovoima kansainvälisille osaajille, Satakunnan maakuntaohjelman näkökulmasta on tärkeää vahvistaa myös pitovoimaa. Korkeakoulujen merkitys opiskelijoiden, valmistuneiden ja asiantuntijoiden alueelle kiinnittymisessä on keskeinen tekijä alueellisen elinvoiman ja osaavan työvoiman saatavuuden turvaamisessa.

Korkeakoulutuksen ja työelämän yhteyksien kehittäminen on edelleen tarpeen, koska korkeakoulutuksen TKI-panostukset eivät riittävän nopeasti muutu liiketoiminnaksi. Tulisikin myös vahvemmin pyrkiä jalostusarvon lisäämiseen sekä kaupallistamisen vahvistamiseen. Työssä tarvitaan myös kokeilukulttuurin vahvistamista sekä erilaisten kehittämisalustojen hyödyntämistä. Tarvitaan kokonaisuus, jossa korkeakoulutus, yhteistyö elinkeinoelämän kanssa sekä kansainvälistyvät työmarkkinat tukevat toisiaan.

Jatkuvan oppimisen osalta visio tarjoaa hyvän lähtökohdan, ja sen kytkentää alueellisiin rakennemuutoksiin ja ennakkointiin voisi vahvistaa. Satakunnan teollisuusvaltaisessa maakunnassa joustavat koulutus- ja osaamisen kehittämisen ratkaisut ovat olennaisia työvoima- ja osaajatarpeiden muutoksiin vastaamisessa.

Vesiluoma Timo
Satakuntaliitto

Laitinen Katja
Satakuntaliitto